

P.W. Moerdijk, A.W. Janssen, F.P. Wesselingh, G.A. Peeters, R. Pouwer, F.A.D. Van Nieulande, A.C. Janse, L. Van Der Slik (†), T. Meijer, R. Rijken, G.C. Cadée, D. Hoeksema, G. Doeksen, A. Bastemeijer, H. Strack, M. Vervoenen & J.J. Ter Poorten, 2010. De fossiele schelpen van de Nederlandse kust. Nederlands Centrum voor Biodiversiteit Naturalis in samenwerking met de Nederlandse Malacologische Vereniging en het Koninklijk Zeeuws Genootschap.. Leiden, 332 blz.

Hardback, 22 x 28 cm, genaaid gebonden, ruim geïllustreerd. ISBN: 978 90 5011 342 7. Prijs: € 45,00. Verkrijgbaar in de boekhandel en via www.knnvuitgeverij.nl.

Het kan niet op dit voorjaar: dit is al het derde schelpenboek dat aanspoelt. Na twee Belgische titels over (hoofdzakelijk) recente schelpen is nu ook de langverwachte “Fossiele schelpen van de Nederlandse kust” verschenen. Het is al langer een frustratie van de strandbezoeker dat je er niet komt met boeken over de huidige, levende biodiversiteit, als je je schelpenvondsten wilt determineren. Tussen die vondsten zitten soms fossiele soorten, die in die boeken ontbreken.

Bijna driekwarteeuw geleden, in 1937, verscheen het proefschrift van Van Regteren Altena: “Bijdrage tot de kennis der fossiele, subfossiele en recente mollusken, die op de Nederlandsche stranden aanspoelen, en hunner verspreiding”. Dit werk en interessante vondsten van fossiele schelpen in de uit de Westerschelde opgezogen schelpenbergen van kalkgritfabrieken en kalkbranderijen, stimuleerden verder de belangstelling. Tal van soorten bleven vaak ongedetermineerd. Hieruit groeide de behoefte aan een nieuw overzicht. Dit werd door Van Regteren Altena, Bloklander & Pouderoyen opgezet als een reeks artikelen in het tijdschrift *Basteria* van de Nederlandse Malacologische Vereniging, onder de titel “Fossiele schelpen van de Nederlandse stranden en zeegaten”. Eerst kwamen de gastropoden (en stoottanden) aan de beurt in zes afleveringen, later de ‘eerste serie’ genoemd, tussen 1954 en 1964. De acht afleveringen over de bivalven, de tweede serie, kwamen tot stand in de jaren 1962-1984.

Met de bundeling van alle veertien bijdragen in de reeks kon de gebruiker 213 slakken, 244 bivalven en 5 stoottanden bepalen. De reeks werd in de wandeling de “Fossielenatlas” genoemd. De deeltjes van de gastropoden werden in 1965 gebundeld uitgegeven met een koftitel “Fossiele schelpen I”. Dit werd nog eens herdrukt in 1974. Deze tweede druk heeft mij vaak geholpen.

Verhoopt mocht worden dat ook ooit de bivalvendeeltjes in een “Fossiele schelpen II” zouden uitgegeven worden. Deze hoop bleek ijdel (en toch weer niet).

Men begon na enige jaren te denken aan een volledige herwerking van de Fossielenatlas.

In augustus 1999 verscheen het nummer 0 van de Fossielenatlas Nieuwsbrief. 29 nieuwsbrieven later kon de definitieve publicatie op 22 mei 11. als het boek “De fossiele schelpen van de Nederlandse kust” gepresenteerd worden.

Aan dit boek is ruim 10 jaar gewerkt door een werkgroep van professionelen en amateurs. De kaft vermeldt 17 auteurs. In het boek zijn nu 323 bivalven, 10 stoottanden en, nieuw, 8 keverslakken opgenomen. “En de gastropoden dan?”, hoor ik u denken. Tja, dat is dan ook het enige minpunt. Eigenlijk is dit niet het boek over “alle” fossiele schelpen van de kust. Er zijn ongeveer 700 fossiele schelpen gekend van strand, slik en estuariumoever in Nederland. De vlag dekt dus slechts een halve lading. Dat had in de titel wel duidelijk gemaakt mogen worden, bijv. door als ondertitel ‘Deel 1’ toe te voegen. Eigenlijk is dit op een manier “Fossiele schelpen II”, waar ik zat op te wachten, maar dan een sterk veredelde.

Een aantal inleidende hoofdstukken handelen over de ouderdom van de strandfossielen, de belangrijkste vindplaatsen, verzamelen, schelpen in stenen, tafonomie (hoe de fossielen tot ons komen), naamgeving en systematiek... Vooral het gedetailleerde overzicht van de beste plekken is interessant. Die liggen bijna allemaal in Zeeland, vooral in en langs de monding van de Westerschelde. Dat is voor ons vaak minder verder dan voor veel Nederlanders. Deze rivier snijdt zich onderweg door interessante geologische lagen, die tot 55 miljoen jaar teruggaan, tot in het eoceen. Stromingen, baggerwerken en strandopspuitingen doen allemaal hun duit in het fossiele strandschelpenzakje. Klassiekers zijn het Sloegebied met de Kaloot, maar ook dichterbij ons, West-Zeeuws-Vlaanderen, met Nieuwvliet-Bad en Cadzand-Bad. Vooral het strand net ten noorden van de Zwinmonding is gekend voor zijn fossiele schelpen en haaiantanden.

Het determineren moet gebeuren aan de hand van de beschrijvingen. De begeleidende tekeningen, in potlood, zijn van een weergaloze kwaliteit en gemaakt door L. van der Slik en later door G. Peeters. Vorig jaar is de toen 90-jarige Peeters benoemd tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau vanwege zijn tekenwerk, een eer die de helaas overleden van der Slik niet meer te beurt kon vallen.

Dit is ook een beetje een Belgisch boek: veel van de fossiele schelpen worden door de Schelde en andere uitwateringen uit ‘Belgische’ geologische lagen gespoeld en naar zee getransporteerd. Dit verschijnsel, het aantreffen van fossielen in oneigenlijke lagen, kent men als ‘remaniëren’. De Belgische connectie wordt trouwens geïllustreerd op de kaft. De voorkaft toont de Nederlandse kant van de Zwinmonding, de achterkaft de Belgische kant.

Het boek is een aanwinst voor de strandbezoeker en de schelpenverzamelaar. De auteurs mogen allen van harte worden gefeliciteerd met dit prachtwerk. Het zal ongetwijfeld opnieuw de belangstelling voor fossiele schelpen aanwakkeren. Dat maakt de vraag naar een dergelijk boek over de fossiele slakken, deel 2 dus van “De fossiele schelpen...”, alleen maar prangender.